AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
http://ageconsearch.umn.edu
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

ISSN 1333-2422
UDK = 638.486 : 338.1 (497.5)

PREGLEDNI RAD

Utjecaj agroturizma na socioekonomski razvoj Primorsko-goranske županije

Mihaela Marušić

Izbor prirode d.o.o., Ulica Lavoslava Švarca 8, 10000 Zagreb (mihaela.vrbetic@gmail.com)

SAŽETAK

Agroturizam u razvoju Hrvatske ima sve veće značenje. Iako je čak 92 posto države ruralno, područje udjela ruralnog u ukupnom turizmu već dugo je zastupljen sa vrlo niskim udjelom od 5 %. Udio turističkih seljačkih obiteljskih gospodarstava tek je 0,2 % u ukupnom broju registriranih poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj. Ruralni turizam značajan je čimbenik u aktivaciji i održivom razvoju ruralnih područja koji pomaže očuvanju lokalnog identiteta, tradicije i običaja, štiti okoliš, jača autohtonu, tradicijsku i ekološku proizvodnju te pomaže razvoju ruralnih krajeva na osnovu održivog razvoja. Na temelju provedenih istraživanja na području Primorsko-goranske županije moguće je zaključiti sljedeće zaključke i prijedloge mjera poticanja daljnjeg razvoja agroturističke djelatnosti na tim područjima.

Za područje Primorsko-goranske županije, moguće je zaključiti da je prisutna još uvijek nedovoljna razvijenost agroturizma kao gospodarske aktivnosti. Postoje inicijative za intenzivniji razvoj te gospodarske aktivnosti u budućnosti, a pogotovo na tome području koje je bogato bioraznolikošću i karakterizira ga povoljan geografski položaj. Geografski položaj županije očituje se prvenstveno u dobroj prometnoj povezanosti s većim gradovima Hrvatske i gradom Zagrebom te trima izraženim fizionomskim cjelinama: priobaljem, otocima i Gorskim kotarom.

Temeljem provedenog istraživanja na području Primorsko-goranske županije utvrđeno je da postoji određeni interes poljoprivrednika za pokretanjem te vrste gospodarske aktivnosti. Agroturizam pridonosi razvoju županije, oživljavanju poljoprivredne proizvodnje, očuvanju tradicije, zadržavanju stanovništva na selu, lokalnom identitetu i povećanju broja turističkih posjeta.

Ključne riječi: agroturizam, agroturistička gospodarstva, ruralni turizam, socioekonomski razvoj

UVOD

S obzirom na prirodnu i kulturnu raznolikost regija te bogatstvo resursima, Hrvatska ima dobre preduvjete za razvoj ruralnog turizma. Primorsko-goranska županija kao područje ovog istraživanja daje nam uvid u veliki potencijal razvoja agroturizma i mogućnost ostvarenja prihoda u ruralnim područjima kombinacijom poljoprivredne djelatnosti i

plasmana proizvoda izravno na gospodarstvu. Kroz razvojnu strategiju Primorsko-goranske županije moguće je u kombinaciji sa strateškim smjernicama pokrenuti razvoj županije kao vodeće u Hrvatskoj.

MATERIJAL I METODE

Istraživanje o ulozi agroturizma na socioekonomski razvoj u Primorsko-goranskoj županiji provedeno je na području županije na uzorku od 20 ispitanika. Pri tome75 % ispitanih čine obiteljska poljoprivredna gospodarstva bez agroturizma, 15 % lokalna administracija (referent u turističkom uredu i savjetnik u službi za poljoprivredu, Savjetodavna služba), 10 % su agroturistička gospodarstva koja se bave iznajmljivanjem kuća za odmor, pružanjem usluga degustiranja tradicionalne hrane i pića te ponudom različitih kulturnih sadržaja. Zanimljivo je da se od svih ispitanika njih samo 2 registriranih bavi agroturizmom, što je za područje Primorsko-goranske županije relativno mali broj s obzirom na raspoložive kapaciteta i prirodne resurse. Što se tiče dobi ispitanika, najveći broj njih se nalazi u dobnoj skupini 38 – 47 godina (35 %), slijede oni od 28 – 37 godina (30 %), zatim 48 – 57 (20 %) te od 18 – 27 godina (10 %) i 58 – 67 godina po 5 %, od čega je 50 % muškaraca i 50 % žena. Od 20 ispitanika svi su točno ispunili upitnike. Anketa je slana ispitanicima putem e-mail pošte i 2 ispitanika su ispunila osobno. Vrijeme provođenja ankete je proljeće 2012.

Istraživanje je temeljeno na analizi primarnih i sekundarnih izvora. Provedena je analiza prikupljenih anketnih upitnika i komparativna analiza sekundarnih literaturnih podataka vezana uz socioekonomska i prostorna obilježja promatranih županija. Metodom ankete prikupljeni su podaci, a statističkom analizom prikazana je socioekonomska struktura ispitanika, njihovi stavovi o agroturizmu, mišljenja o sadašnjoj situaciji u agroturizmu te o budućnosti agroturizma. Metoda sinteze i deskripcije primijenjena je u interpretaciji dobivenih rezultata i formiranju zaključaka.

REZULTATI I RASPRAVA

Strukturne promjene u poljoprivrednoj proizvodnji Hrvatske dovele su do slabljenja ruralne ekonomije, što je nametnulo potrebu traženja dodatnih izvora prihoda za poljoprivrednike. U posljednjih dvadesetak godina agroturizam postaje sve učestalija djelatnost ruralnog prostora čija ponuda pronalazi sve više potrošača prvenstveno iz urbanih sredina (Grgić, Zrakić. Gudelj-Velaga, 2015.).

Zbog suvremenog načina života i trendova na turističkom tržištu, turisti žele svoj odmor provesti na mjestu drugačijem od njihova boravišta i omogućiti si realizaciju doživljaja. Agroturizam (turizam na seljačkom gospodarstvu) tradicionalnošću i ambijentalnošću prostora prezentira turistima način života u ruralnom području i omogućava im sudjelovanje u njemu. Kao takav, agroturizam pruža priliku i za samozapošljavanje te realizaciju poduzetničke inicijative adaptacijom, uređenjem i eksploatacijom seljačkog gospodarstva u turističke svrhe. Brojne su mogućnosti animacije turista agroturizmom: prezentacija života na selu i seoskih običaja, prezentacija gastronomije i starih zanata, ponuda viška proizvoda proizvedenih na gospodarstvu, branje voća i bilja, škola kuhanja, izrada suvenira, organizacija izleta itd. (Stojanović, Vanek, 2016)

Najveći broj ispitanika ima završenu srednju četverogodišnju školu (40 %) i višu i visoku školu (40 %), srednju trogodišnju školu ima njih 15 %, a magisterij i doktorat 5 %. Najveći broj ispitanika raspolaže površinom zemljišta manjom od 5 ha i to 55 % ispitanika, od 5 – 10 ha ima njih 20 % ispitanika, a više od 10 ha zemljišta ima njih 25 % ispitanika.

Najznačajnije djelatnosti poljoprivredne proizvodnje ovog područja odnose se na: proizvodnju mlijeka i mliječnih proizvoda (s prosječnim udjelom od 25 %), također uzgoj voća i povrća (25 % ispitanika), udio proizvodnje ljekovitog bilja i cvijeća (20 %), uzgoj stoke (15 %), udio proizvodnje žitarica (10 %) te udio proizvodnje vina i sirupa (5 %).

Proizvodnjom mliječnih proizvoda se bavi 30 % ispitanika, njih 25 % se bavi proizvodnjom vina i voća, 20 % proizvodnjom meda i ukrasnog bilja, 15 % proizvodnjom ratarskih proizvoda te njih 10 % proizvodnjom mesa i mesnih proizvoda.

Prilikom prodaje svojih proizvoda, 40 % ispitanika dijelom ih plasira na vlastitom gospodarstvu bez registriranog agroturizma, na tržnicama i veletržnicama 20 %, u supermarketima i trgovinama mješovitom robom njih 15 % plasira svoje proizvode, 10 % ih plasira u suvenirnicama i ugostiteljskim objektima, a samo 5 % na gospodarstvu kroz agroturizam. Od svih navedenih, samo jedno agroturističko gospodarstvo plasira svoje proizvode kroz sve prodajne kanale.

Na pitanje što je agroturizam, ispitanici (85 %) su uglavnom odgovorili da je to ponuda ugostiteljskih usluga iz vlastite proizvodnje specifično za to područje s naglaskom na specifični oblik turizma i "povratak tradiciji", koji obilježava dolazak ljudi iz gradskih sredina i posjet ruralnim područjima te boravak na njima. Samo nekolicina ispitanika (10 %) se izrazila da je agroturizam uključivanje poljoprivrednog gospodarstva u aktivnu ponudu nekog područja ili stvaranje dodane vrijednosti vlastitim poljoprivrednim proizvodima. Na temelju toga može se zaključiti da je na području Primorsko-goranske županije vrlo razvijena svijest o agroturizmu kao gospodarskoj aktivnosti koja je tek u usponu, a ima velike prirodne i društvene potencijale s obzirom na lokaciju.

Tablica 1. pokazuje poznavanje zakonske regulative vezane za agroturizam. Pri tom je važno napomenuti da se 70 % ispitanika izjasnilo da većinom poznaje propise potrebne za pokretanje i vođenje agroturizma, 20 % ih većinom ne poznaje, 5 % ih uopće ne poznaje propise, dok ih svega 5 % poznaje propise u potpunosti. Iz provedenog istraživanja zaključuje se kako ne postoji dovoljna informiranost o propisima za pokretanje i vođenje agroturizma, a što može biti i jedan od čimbenika slabog odaziva u toj gospodarskoj aktivnosti i razlog za traženje drugih alternativa u primarnom sektoru (Tablica 3.)

Tablica 1. Poznavanje propisa za pokretanje i vođenje agroturizma

Stav	Frekvencija	Udjel (%)	Valjani (%)	Kumulativni postotak
Da, u potpunosti	1	5	5	5
Većinom da	14	70	70	75
Uopće ne	1	5	5	80
Većinom ne	4	20	20	100
Total	20	100	100	

Kod namjere bavljenja agroturizmom kao gospodarskom djelatnosti (Tablica 2.) 20 % ispitanika navodi da bi se sigurno bavilo agroturizmom, 35 % vjerojatno da, 35 % vjerojatno ne, 10 % sigurno ne. Ispitanici koji navode ulazak u granu agroturizma s velikom sigurnošću imaju već određena znanja iz toga područja i educirani stručni kadar u obitelji kao podlogu za kretanje u obavljanje te aktivnosti.

Tablica 2. Namjera bavljenja agroturizmom u slijedećih 5 godina

Stav	Frekvencija	Udjel (%)	Valjani (%)	Kumulativni postotak
Sigurno da	4	200	20	20
Vjerojatno da	7	35	35	55
Vjerojatno ne	7	35	35	90
Sigurno ne	2	10	10	100
Total	20	100	100	

Kao glavne prednosti bavljenja agroturizmom prepoznaju se lakši plasman vlastitih proizvoda i povećanje dohotka (35 %),prezentacija vlastitog OPG-a i direktan kontakt s kupcima (15 %), dodavanje vrijednosti proizvodima i razvoj vlastitog brenda (15 %), razvoj vlastitog gospodarstva i lokalne zajednice (10%), veća zaposlenost članova gospodarstva (10 %), te kao zadnju prednost navode spajanje ekonomskih koristi od bavljenja agroturizmom i povoljnog socijalnog utjecaja kako na uže tako i na šire lokalno okruženje (5 %). Prema tome je uočljivo prepoznavanje povoljnih utjecaja agroturizma na pozitivne strane bavljenja agroturizmom i mogućnost lakšeg plasiranja vlastitih domaćih proizvoda na gospodarstvu, a što je ostvarivo uz pomoć lokalne i županijske zajednice (tablica 2.).

Prema istraživanju utvrđeno je kako uspješnost agroturističkog gospodarstva ovisi o: dobroj povezanosti tradicije i prepoznatljivost (20 %), maštovitost i kreativnost OPG-a (20 %), uključivanje u rad turističkih zajednica i suradnja lokalne zajednice (20 %), objedinjavanje sadržaja na gospodarstvu (10 %), stvaranje tržišta za agroturizam (10 %) i lakša dostupnost bespovratnih sredstava (5 %). Prema navedenom ovisi o zastupljenosti i primijenjivosti tradicionalnog karaktera županije kao jednog od elemenata koji daje području prepoznatljivost te o suradnji s lokalnim zajednicama u svrhu pružanja potpore agroturističkim gospodarstvima.

Na agroturističkom gospodarstvu se nude vlastiti proizvodi, uglavnom nude prodaju vlastitih proizvoda (90 %), hranu i piće iz vlastite kuhinje (5 %), a samo rijetko nudi se sve navedene usluge: smještaj i noćenje na gospodarstvu, prodaja vlastitih proizvoda, ponuda jela iz vlastite kuhinje te ponuda pića iz vlastite proizvodnje. Ljudski potencijal čine najvećim dijelom (70 %) samo članovi obitelji, zatim obitelj i radnici (20 %) te sezonski radnici (5 %) i stalno zaposleni radnici (5 %).

Istraživanjem je utvrđeno kako se prodajom poljoprivrednih proizvoda na gospodarstvu ostvari 55 % prihoda, 35 % od obavljanja posla kod poslodavca, 5 % od prerade poljoprivrednih proizvoda te samo 5 % od agroturističke djelatnosti.

Prema utjecaju agroturizma na socioekonomski razvoj područja njih 30 % se izrazilo da utječe povoljno, 65 % da ne utječe,

odnosno nemaju uvid u stanje na koji način utječe i 5 % ispitanika ne zna kako utječe (tablica 3.).

Tablica 3. Povoljan utjecaj agroturizma na socioekonomski razvoj područja

Stav	Frekvencija	Udjel (%)	Valjani (%)	Kumulativni postotak
Da	6	30	30	30
Ne	13	65	65	95
Ne znam	1	5	5	100
Ukupno	20	100		

Agroturam najviše doprinosi prepoznatljivosti područja, odnosno lokalnog identiteta (90 %), očuvanju tradicije (82 %), povećanju dohotka (75 %), gospodarskom razvoju područja (65 %), privlačenju turista iz unutrašnjosti zemlje (60 %), zadovoljstvu lokalnog stanovništva (50 %), oživljavanju poljoprivredne proizvodnje (45 %), te zadržavanju stanovništva na selu (40 %).

Budućnost razvoja agroturizma u istraživanju se prema stavovima ispitanika očituje u velikoj mjeri pozitivno (tablica 4.). U odnosu na prethodnu tablicu 3. koja nam daje uvid u trenutni utjecaj agroturizma, tablica 4. daje uvid u ulogu agroturizma u budućnosti s obzirom na odabrane kriterije koji pozitivno utječu na razvoj ruralnog područja.

Ispitanici smatraju da agroturizam u budućnosti može u značajnijoj mjeri pridonijeti sljedećim pozitivnim promjenama lokalnog područja i identiteta Županije (prema redu važnosti, tablica 4.).

Tablica 4. Pozitivan utjecaj agroturizma

Promjene	Prosječna ocjena
Prepoznatljivost mjesta i lokalnog identiteta	4,00
Očuvanje tradicije	4,00
Povećanje dohotka	4,00
Povratak stanovništva na selo	4,00
Povećanje broja ženskih poduzetnica	3,00
Oživljavanje poljoprivredne proizvodnje	3,00
Zadržavanje stanovništva na selu	3,00
Gospodarski razvoj područja	3,00
Produženje ljetne sezone	3,00
Izjednačavanje kvalitete života s urbanim	3,00
Smanjenje siromaštva	3,00
Privlačenje turista s obale u unutrašnjost	3,00
Zadovoljstvo lokalnog stanovništva	3,00

U cilju dobivanja konkretnijih rezultata, istraživano je prepoznavanje glavnih nositelja među institucijama i organizacijama koje bi bile organizatori i pokretači aktivnosti za područje agroturizma (tablica 5.). Najveći postotak ima Ministarstvo poljoprivrede kojemu su ispitanici dali 65 %.

Tablica 5. Glavni nositelji razvoja agroturizma u ruralnom području

Nositelji razvoja	**Udjel (%)**
Ministarstvo poljoprivrede, OPG	65
Ministarstvo turizma	50
Regionalna razvojna agencija	45
Općine, udruge	40
Obrazovne institucije	30
Hrvatska poljoprivredna komora	25
Centar za poljoprivredu, hranu i selo, zadruge	20
Hrvatska poljoprivredna agencija	15

Na primjeru tablice 6. prikazan je pregled stavova ispitanika Primorsko-goranske županije o tome koliko agroturizam pridonosi razvoju Županije danas i koliko bi mogao pridonijeti za idućih 5 godina. Prema istraživanju agroturizam će najviše doprinijeti prepoznatljivosti mjesta i lokalnog identiteta te očuvanju tradicije, a najmanje povećanju broja ženskih poduzetnica i produženju ljetne sezone. Kroz sljedećih 5 godina smatraju da bi agroturizam mogao najviše doprinijeti još većoj prepoznatljivosti mjesta i očuvanju tradicije, a loše utjecati na povratak stanovništva u selo.

Tablica 6. Projekcija agroturizma kroz smjernice razvoja županije

Smjernica razvoja	Utjecaj na potencijalni razvoj
Prepoznatljivost mjesta-lokalni identitet	3,84
Očuvanje tradicije	3,76
Povećavanje dohotka	3,72
Povećanje broja ženskih poduzetnica	3,42
Oživljavanje poljoprivredne proizvodnje	3,39
Gospodarski razvoj područja	3,33
Produženje ljetne sezone	3,31
Zadržavanje stanovništva u selu	3,29
Izjednačavanje kvalitete života s urbanim	3,22
Smanjenje siromaštva	3,18
Privlačenje turista s obale u unutrašnjost	3,12
Zadovoljstvo lokalnog stanovništva	3,11
Povratak stanovništva u selo	2,47

Ispitanici su svojstva mogli izraziti ocjenom 1 – 5, pri čemu je 1 najmanje, a 5 najviše. Brojevi u tablici 6. označavaju prosječnu ocjenu pojedine tvrdnje.

ZAKLJUČAK

S obzirom na predvladavajuću poziciju maritimnog turizma u Republici Hrvatskoj, koji se veže uz priobalno Jadransko područje, čini se da je agroturizam još uvijek nedovoljno prepoznat i promoviran. Na temelju provedenog istraživanja na području Primorsko-goranske županije, možemo iznijeti sljedeće zaključke i eventualne mjere poticanja daljnjeg razvoja agroturističke djelatnosti na tim područjima: za područje Primorsko-goranske županije, možemo zaključiti da je prisutna još uvijek nedovoljna razvijenost agroturizma kao djelatnosti. Postoje inicijative za njen intenzivniji razvoj u budućnosti, a pogotovo na tome području koje je bogato bioraznolikošću i koje karakterizira odličan geografski položaj.

Razvoj agroturizma se može poboljšati:

a) većim ulaganjima i poticanjem agroturističke djelatnosti

b) edukacijom poljoprivrednih proizvođača o mogućnostima proširenja njihovih trenutnih djelatnosti

c) intenzivnijom suradnjom s lokalnim institucijama i savjetodavnim službama.

Tijekom istraživanja primijećeno je kako postoji veliki pojedinačni interes i želja za unaprijeđenjem pozicije agroturizma, no ne postoji dovoljno kooperacije među potencijalnim sudionicima toga procesa.

Za promjenu stanja agroturizma u Županiji potrebno je prije svega informirati i educirati poljoprivrednike putem tečajeva i seminara, pružiti pravovaljane savjete istima, potaknuti veće iskorištenje poticajnih mjera, raditi na proširenju ponude proizvoda i usluga gospodarstava i na jasnim strateškim ciljevima, a sve u skladu s očuvanjem okoliša, zdravlja ljudi i životinja.

LITERATURA

Grgić I., Zrakić M., Gudelj Velaga A. (2016.) Agroturizam u Republici Hrvatskoj i nekim državama Europske unije. Agronomski glasnik: Glasilo Hrvatskog agronomskog društva, Vol. 77 No.1-2: 61.

Lukić, A. (2002). Turizam na seljačkim gospodarstvima u Hrvatskoj. Dela (0354-0596) 17: 214-229

Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga na seoskom domaćinstvu, NN 118/11

Priručnik za bavljenje seoskim turizmom: Korak po korak od ideje do uspješnog poslovanja, Ministarstvo turizma, 2011.

Stojanović S., Vanek L., (2016.), Agroturizam kao oblik malog poduzetništva na primjeru Baćulova dvora, Obrazovanje za poduzetništvo, Vol. 6 No.2.: 99

Strateške smjernice rada Primorsko-goranske županije 2009 – 2013. godine. (28.03.2012.)

Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2011.-2013. (25.03.2012.)

Županijska razvojna strategija Ličko-senjske županije 2011.-2013., Razvojna agencija Ličko-senjske županije LIRA, 2010.

http://hgk.biznet.hr/hgk/fileovi/2197.pdf (25.4.2012.)

http://www.asoo.hr/UserDocsImages/projekti/mreza/.../Zagrebacka.pdf (21.03.2012.)

http://www.azra.hr/hr/ (21.03.2012.)

http://www.dzs.hr (25.03.2012.)

http://hrcak.srce.hr/file/109758 (14.04.2012.)

http://http://www.pgz.hr/ozupaniji.html (10.03.2012.)

http://www.poduzetnistvo.org/news/ruralni-turizam-na-raskrizju-bez-putokaza – (15.04.2012.)

http://www.tzzz.hr (20.4.2017.)

The influence of agrotourism on socio-economic development of Primorsko-goranska county

SUMMARY

Agrotourism has an increasing significance in the development of Croatia. Although 92% of the country is rural, the portion of rural in total tourism has long been represented with a very low share of 5%. The share of tourist family farms is only 0.2% of the total number of registered farms in Croatia. Rural tourism is a significant factor in the activation and sustainable development of rural areas. It helps preserve local identity, tradition and customs, protects the environment, strengthens autochthonous, traditional and ecological production and helps the development of rural areas on the basis of sustainable development. The surveys conducted in Primorsko-goranska county resulted with several conclusions and suggestions of measures to encourage the further development of agrotouristic activities in these areas. There is still insufficient development of agrotourism as an economic activity in Primorsko-goranska county, however there are initiatives for a more intensive development of economic activity in the future, especially in the area rich in biodiversity and characterized by a favorable geographic position. The geographic position of the county is manifested primarily in good connections with the larger towns of Croatia and the city of Zagreb, and expressed in three physiognomic units: coastal, islands and Gorski kotar. Furthermore, the survey shows that there is a specific interest among the farmers to initiate this type of economic activity. Agrotourism contributes to the development of the county, the revival of agricultural production, the preservation of the tradition, the preservation of the population in the village and the local identity, and the increase in the number of tourists.

Key words: agrotourism, agrotouristic economy, rural tourism, socioeconomic development